

**AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLARNING ASOSIY MAQSADI
BARKAMOL SHAXSNI TARBIYALASHDIR**

Chuliyeva Zamira Bekmurodovna
Qashqadaryo viloyati Muborak tumani
Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ta‘lim tarbiya tizimining bugungi kundagi vazifasi o‘tib-ulg‘ayib kelayotgan yoshlarni vatanparvar, zamonaviy bilim, ko‘nikma va malakalarini o‘zlashtirgan kelajakda jamiyatda o‘z o‘rnini egalashga erishgan-komillikka intiladigan barkamol avlodni voyaga yetkazishdir. Mamlakatimizda ta‘lim sohasida olib borilayotgan islohatlarda umumta‘lim maktablari hal qiluvchi kuchga aylangani ayni haqiqatdir.*

Maktablarda kelajak avlod vorislarini tarbiyalashga yo‘naltirilgan imkoniyatlar o‘z navbatida, pedagog xodimlardan sifatli ta‘lim-tarbiya berishni, o‘quvchi yoshlardan esa puxta bilim olishni talab etadi. Bu o‘z navbatida har bir o‘qituvchi zimmasiga yanada yuksak mas‘uliyat va vazifalarni yuklaydi. Boshlang‘ich ta‘lim ta‘lim-tarbiyaning poydevoridir. Poydevor qanchalik mustahkam bo‘lsa imorat shunchalik chidamli bo‘lganidek, mukammal boshlang‘ich ta‘lim olgan o‘quvchilar yuqori sinflarda va ta‘limning keyingi bosqichlarida hech qiyalmasdan yanada yuksak natijalarga erisha oladi.

Kalit so‘zlar: *axborot texnologiya, elektron doska, interaktiv, audio, elektron darslik.*

Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari o‘quvchilar savodini chiqarishda, ularga mustahkam bilim berish va ularda zaruriy ko‘nikma va malakalarni shakllantirishda barcha imkoniyatlarni ishga solishlari, ilk ta‘lim-tarbiya jarayonini sifatli olib borishi lozimdir. Bu vazifa har bir o‘qituvchi zimmasiga ulkan mas‘uliyat yuklaydi va bu mas‘uliyatni to‘laqonli his etgan holda mehnat qilish zaminida esa ijodkorlik, izlanish, ilg‘or va innovatsion texnologiyalarni, ilg‘or ish tajribalarini, samarali didaktik materiallarni o‘qitish jarayonida mahorat bilan qo‘llash faoliyati yotadi. Hayotimizning barcha sohalarida bo‘lgani kabi, yoshlarga ta‘lim va tarbiya berishning hozirgi bosqichi bu jarayonga axborot-kommunikatsion texnologiyalarining, kompyuter texnikasining keng ko‘lamda kirib kelishi bilan xarakterlanadi. Maktab ta‘limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturining amalga oshirilishi tufayli bugungi kunda deyarli barcha maktablar kompyuter texnikasiga ega bo‘ldilar va maktab jamoalari ta‘lim jarayonida mazkur texnika imkoniyatlaridan unumli foydalanmoqdalar.

Respublikamizda ta‘lim jarayonida axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish uchun tegishli ilmiy-metodik bazani yaratish va mustahkamlash jarayoni ketayotir. Yaratilgan va ta‘lim muassasalariga qadar yetkazib berilayotgan elektron darsliklar, ayrim olingan mavzular bo‘yicha dars loyihalari, slaydlar to‘planlari, Xalqaro baholash dasturlari bo‘yicha o‘quvchilarni zamon talablari bo‘yicha baholash bo‘yicha metodik qo‘llanmalar fikrimizning dalilidir. Umumiy o‘rta ta‘limning kompetensiyaviy yodashuv asosidagi davlat ta‘lim standartlarida har bir o‘quvchining tayanch va fanga oid kompetensiyalarini umumjahon ta‘lim standartlari doirasiga olib chiqish vazifasi qo‘yilgan. O‘quvchining savodxonlik darajasini oshirishni esa zamonaviy axborot texnologiyasiz tasavvur etib bo‘lmaydi. O‘quvchining savodxonlik darajasini oshirishda ona tili ta‘limi muhim omillardandir. Ona tilini o‘qitishda

axborot texnologiyalardan umumli foydalanish ta'lim samaradorligini beqiyos oshirishga xizmat qiladi. Shuning uchun ham umumiy o'rta ta'limning har ikkala bosqichida ona tili ta'limi samaradorligini oshirish uchun qilinadigan sa'yi-harakatlar bugungi kunning ham talabidir desak yanglishmaymiz.

Kompetensiyaviy yondashuv asosidagi davlat ta'lim standartlarida o'quvchining savodxonligini oshirish maqsad qilib belgilangan ekan, bunga boshlang'ich sinflardanoq jiddiy e'tibor qaratish lozim. Boshlang'ich sinflarda ona tili fanini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning keng imkoniyatlari yaratilgan va bular sirasiga o'quv adabiyotlarining yangi avlodlari: elektron o'quv qo'llanmalar, elektron darsliklar, qisqa interaktiv o'quv dasturlari, audio qo'llanmalar, multimediali darslarni kiritish mumkin. Zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarda jadal fikrlash, zamonaviy texnika bilan erkin ijodiy muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi va rivojlantiradi. O'quvchida tez bilib olishga, ixcham va jadal fikrlashga, o'z bilim va malakasini darhol namoyish yetishga ishtiyoq, o'z bilimiga ishonch ortadi.

Qisqa qilib aytganda, kompyuter bilan muloqot o'quvchini o'zo'zidan ta'lim jarayonining sub'ektiga aylantiradi. Kompyuter dasturi uni faol ishlashga, tez fikrlashga, fikrni aniq va qisqa ifodalashga o'rgatadi. Bunday samara esa bugungi kunda ayni muddaodir. Demak, axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga olib kirishni davr talab qilayotir. Bu talabga javob bera olish uchun o'qituvchi bunday texnologiyani puxta bilishi, yuksak mahorat bilan qo'llay olishi, o'rganiladigan materiallarning xususiyatlaridan kelib chiqqan holda ularni to'g'ri tanlay olishi lozim. Bu boshlang'ich sinflarda, ayniqsa muhim. Bundan tashqari boshlang'ich ta'limda multimedia vositalaridan samarali foydalanishning o'ziga xos afzalliklari ham bor.

Ularni quyidagicha ifodalash mumkin:

- ta'limda ko'rgazmalilik eng asosiy o'rinlardan birini egallaydi;
- o'quvchini izlanishga undaydi;
- o'quvchi ta'lim jarayonini bir vaqtning o'zida ko'radi, uni eshitadi, o'quvchilarga kengroq qamrovdagi va kattaroq hajmdagi materiallarni tezroq yetkazib beriladi;
- o'quvchi tafakkurini faollashtiradi;
- o'quvchi faoliyatining ijobiy motivini hosil qiladi;
- mashg'ulotlarni jonli va muloqotli tarzda olib borishga imkoniyat tug'iladi;
- ta'lim mazmuniga tegishli materiallarni kompyuter xotirasida saqlab ularni o'quvchilarga xohlagan vaqtda yetkazish imkoniyati bo'ladi; – o'z-o'zini namoyish etish imkoniyatini beradi, ta'lim mazmunini yoritishda animatsiyalardan foydalanishning keng imkoniyatlari yaratiladi.

Shuning bilan birga, maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanuvchilarning va o'quvchi-yoshlarning ma'naviy tarbiyasi eng dolzarb muammolardan biri bo'lib, shu orqali jamiyat ma'naviyatini shakllantirishga erishish mumkin. Shuningdek, boshlang'ich ta'limda axborot-kommunikatsion vositalaridan foydalanish jarayonida o'quvchi-yoshlarning mafkuraviy immunitetini shakllantirib, uni mustahkamlab borish lozim. Albatta bu ishlarni oiladan boshlash kerak, ya'ni oilada farzandlarimizdagi ma'naviy sifatlarni tarbiyalashdan boshlash zarur, chunki ularga berilgan tarbiya o'zlari bilan o'sib takomillashib boraveradi. Shuning uchun ham farzandlarimiz ma'naviyatini shakllantirish va uni yuksaltirishni avvalo oiladan, keyin esa bosqichma-bosqich uzluksiz ta'lim tizimida olib boriladi.

Qolaversa, boshlang‘ich ta‘limda ona tili fani mazmuniga Vatan tuyg‘usi, milliy g‘urur, an‘ana va milliy qadriyatlarimizni o‘quvchilar ongiga singdirish hamda muomala madaniyati, ovqatlanish, kiyinish, saranjom-sarishtalik, odobli, mehnatsevar bo‘lish kabi insoniy sifatlarni shakllantirib borish lozim. O‘quvchilarga ma‘naviy tarbiya berishni quyidagi uch yo‘nalishda olib borgan ma‘qul: O‘quvchilar ma‘naviyatini shakllantirishga ijobiy ta‘sirilar. O‘quvchilar ma‘naviyatini shakllantirishga salbiy ta‘sirilar va ularni bartaraf etish.

O‘quvchilar ma‘naviyatini shakllantirishning multimediali ta‘lim texnologiyalarini ishlab chiqish va undan amaliyotda keng foydalanishga erishish. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ona tili darslarida o‘quvchilarning savodxonligini oshirishida eng qulay va zamonaviy usullardan biri-dars jarayonida multimedia darslaridan foydalanish, o‘quvchilarda ijobiy o‘quv motivlarini hosil qiluvchi avvaldan dasturlashtirilib disklarga yozilgan o‘quv topshiriqlari yordamida og‘zaki va yozma matnlar yaratishga mo‘ljallangan kommunikativ modullar asosida ishlashdir.

Boshlang‘ich sinf ona tili darslarida so‘z yasash, gap tuzish va matn yaratishga mo‘ljallangan kommunikativ modullar o‘quvchilarni aniq, jadal fikrlashga, oxirgi maqsad sari intilishga, lozim bo‘lsa o‘z fikrini himoya va isbot qilishga o‘rgatadi, o‘z nutqiy mahoratini mustaqil rivojlantirish uchun imkoniyat yaratadi. Mazkur fikrlarning rivoji uchun imkoniyat yaratish esa, yana va yana o‘qituvchiga, uning pedagogik mahoratiga, zamonaviy texnika vositalarini tushunishi va uni o‘rganilayotgan mavzu doirasida tadbiiq eta bilishiga bog‘liqdir. Zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarda jadal fikrlash, zamonaviy texnika bilan erkin ijodiy muloqot ko‘nikmalarini shakllantiradi va rivojlantiradi.

O‘quvchida tez bilib olishga, ixcham va jadal fikrlashga, o‘z bilim va malakasini darhol namoyish yetishga ishtiyoq, o‘z bilimiga ishonch ortadi. Qisqa qilib aytganda, kompyuter bilan muloqot o‘quvchini o‘z-o‘zidan ta‘lim jarayonining sub‘ektiga aylantiradi. Kompyuter dasturi uni faol ishlashga, tez fikrlashga, fikrni aniq va qisqa ifodalashga o‘rgatadi. Bunday samara esa bugungi kunda ayni muddaodir. Demak, axborot texnologiyalarini ta‘lim jarayoniga olib kirishni davr talab qilayotir. Bu talabga javob bera olish uchun o‘qituvchi bunday texnologiyani puxta bilishi, yuksak mahorat bilan qo‘llay olishi, o‘rganiladigan materiallarning xususiyatlaridan kelib chiqqan holda ularni to‘g‘ri tanlay olishi lozim. Bu boshlang‘ich sinflarda, ayniqsa muhim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentyabrda “Xalq ta‘limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi № PQ-3931-sonli Qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29- apreldagi “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni.
3. Tolipov U.K., Sharipov Sh.S. O‘quvchi shaxsi ijodkorlik faoliyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari. – T., Fan, 2012
4. Yo‘ldashev J. G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish. – T: Fan va texnologiya, 2008.